

Editorial

Presentació del *Manual d'Arxivística i Gestió Documental*

El 13 d'octubre vam presentar el *Manual d'arxivística i gestió documental* a la sala d'actes del Museu Marítim, un projecte ambiciós que va engregar la nostra associació ara fa més de set anys i que, finalment, ja és una realitat.

En primer lloc, caldria destacar que l'elaboració i edició d'aquest *Manual* ha estat un projecte llarg i complex per diferents raons: la voluntat de reunir sota una mateixa publicació una gran quantitat de coneixements arxivístics, la necessitat de provocar un debat conceptual que fes més enriquidor el resultat final i que aportés diferents visions de l'arxivística, el gran nombre d'autors que han participat en la seva redacció, la dificultat que comporta el treball en grup, etc. Sense dubte, aquesta complexitat augmenta el valor del resultat final i és un reflex de la pluralitat de perfils professionals i de la riquesa de les aportacions teòriques i pràctiques, contingudes totes elles en un marc global comú.

En segon lloc, l'objectiu ha estat confeccionar un manual en què tots els professionals es reconeguin i que, per tant, sigui útil per a tothom. El *Manual* recull l'experiència catalana desenvolupada en els darrers anys d'exercici de la professió i, sobretot, neix amb la voluntat de ser una eina de consulta per als professionals i per als estudiants d'arxivística i gestió documental.

Per últim, ha regit la premissa que els fonaments teòrics i metodològics són comuns, tant si es tracta d'arxius administratius com si són arxius històrics, tot i que l'activitat professional sigui diversa, d'acord amb els àmbits diferents de l'exercici de la professió.

Va ser el desembre de l'any 2001 quan l'AAC va crear un grup de treball amb l'objectiu de fixar les bases metodològiques, tant teòriques com pràctiques, del primer manual d'arxivística del nostre país. Aquest grup de treball, format per Pilar Blesa, Emília Capell, Mariona Corominas, Josep Fernández, Jordi Serchs i Jordi Serra, va acabar consensuant un índex de temes que, desenvolupats, constituïrien el contingut del Manual.

D'acord amb aquesta proposta, l'any 2004, la Junta Directiva de l'AAC va encarregar l'elaboració dels textos dels capítols a un ampli grup de professionals de reconegut prestigi a partir de la base d'una proposta feta pel grup de treball de redacció del sumari. El criteri per a incorporar redactors va ser reunir per a cada capítol un grup de treball format per arxivers i arxive-

res que, al llarg de la seva trajectòria professional, s'haguessin especialitzat en els temes per als quals eren proposats. Es va optar per l'opció de grups de redactors i no per un únic redactor per dues raons: en primer lloc, per aconseguir una representativitat més gran de tot el col·lectiu professional d'arxivers, i en segon lloc, per afavorir el debat conceptual i el consens en la fase de redacció.

En el moment en què es va formalitzar l'encàrrec es van nomenar dues coordinadores, Emília Capell i Mariona Corominas, amb la finalitat que fessin el seguiment del projecte des que es formalitzés l'encàrrec als diferents autors (novembre de 2004), fins a la publicació del text. La funció de coordinació era vetllar per la coherència dels continguts, coordinar i posar en relació els equips de redacció, fer el seguiment del compliment dels terminis i homogeneïtzar i preparar els textos per publicar-los.

Finalment, tot i el retard respecte a les previsions inicials, el *Manual d'arxivística i gestió documental* ja és a disposició dels professionals. Des de l'AAC creiem que l'esforç ha estat profitós perquè el col·lectiu d'arxivers de Catalunya ha aconseguit reunir

Sumari

El vocal informa

Renovació de la direcció i del Consell de Redacció de *Lligall*.
Propera convocatòria d'oposicions al cos d'arxivers de la Generalitat.
InterPARES 3 Project 5th International Summit.

Notícies

De l'arxiu a l'arxiver
Rícarda Márquez Rubio

Els arxivers fora de Catalunya
Alfonso Diaz Rodríguez

Pautes de conservació
La conservació de fons filmics al Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI)

La Junta informa

Edita:
Associació d'Arxivers de Catalunya
Redacció:
Rocafort, 242 bis, 3r. 08029
Barcelona
Tel. i fax: 934 19 89 55
a/e: associacio@arxivers.com
Coordinació:
M. Luz Retuerta
Disseny i producció:
Disseny Visual, SL
Impressió:
Alpres, Mèxic 19

Dipòsit Legal: 292/89
ISSN: 0214-6924

en una publicació el fruit de la seva experiència i del coneixement de la ciència arxivística i la gestió documental assolit en el decurs dels darrers anys, sense oblidar els antecedents ni les perspectives de futur de la nostra professió.

Aquest *Manual* que ara es presenta té un total de 552 pàgines estructurades en onze capítols més un índex temàtic. Cadascun dels capítols està dividit en apartats que faciliten la cerca de continguts concrets. L'homogeneïtat i la coherència en la redacció fan que es pugui llegir com un tot o bé de manera parcial, en funció dels interessos del lector.

Els continguts s'han estructurat de la forma següent: una primera part, amb els fonaments teòrics de l'arxivística, que tot bon manual sobre una ciència ha de contenir; a continuació es desenvolupa un bloc dedicat a l'impuls de la gestió, amb els capítols dedicats a la planificació, a les tècniques de tractament documental, al sistema de gestió documental, així com a la gestió dels documents electrònics i a la gestió informatitzada d'un servei d'arxiu; segueix un altre bloc dedicat a la conservació i difusió, amb capítols sobre les tècniques de preservació, l'accés

i la comunicació, i difusió, i per últim, un altre bloc dedicat a l'arxivística catalana i als reptes actuals de la professió.

La primera edició és en català, però també hi ha la voluntat, per part de l'AAC, de preparar-ne, per als propers anys, una edició en castellà i potser una en anglès, amb la qual cosa assegurariem una gran projecció internacional de l'arxivística catalana.

Des d'aquest editorial, volem aprofitar l'ocasió per agrair molt especialment a la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental la seva col·laboració i el seu suport econòmic, agraïment que també fem extensiu a l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. Sense aquests suports hauria estat difícil fer arribar a bon port aquest ambiciós projecte. Com a publicació científica, el *Manual d'arxivística i gestió documental* ha de ser un referent bàsic per als membres de la professió i una eina de consulta habitual en el nostre treball quotidià. Aquesta obra també sintetitza l'esforç de normalització de la ciència arxivística a Catalunya, alhora que aspira a potenciar el paper dels arxius i dels professionals arxivers tant en l'àmbit públic del país com en el privat.

El vocal informa

Renovació de la direcció i del Consell de Redacció de *Lligall*

M. Luz Retuerta Jiménez
Vocal de Publicacions

Després d'una etapa de quatre anys al capdavant de *Lligall*, el seu director, Joan Domingo Basora, va demanar que el rellevessin d'aquesta responsabilitat. Per això, i amb la finalitat de redefinir i impulsar la revista, el passat 9 de juliol, la Junta de l'Associació d'Arxivers de Catalunya va proposar nomenar Àngels Bernal Cercós nova directora de la revista. En aquesta elecció s'ha valorat la destacada trajectòria professional d'aquesta companya pel que fa a les seves aportacions teòriques i pràctiques, així com la seva capacitat per a coordinar equips de treball.

Des del *Butlletí* volem fer arribar el nostre agraïment a Joan Domingo Basora, membre de tots els consells de redacció que ha tingut la revista i director dels números 25 al 29, durant l'etapa de 2006 a 2009. Aquest agraïment també el fem extensiu a la resta de membres de l'anterior Consell de Redacció, integrat per Jordi Andreu, Francesc Balada, Josep Maria Barris, Pilar Blesa, Montserrat Carreras, Albert Curto, Glòria Móra, Remei Perpinyà, Xavier Pedrals i Jordi Serra Serra.

Quan la Junta de l'AAC va fer-ne l'encàrrec a la nova directora, va proposar una sèrie de compromisos per ambdues parts, que s'han concretat en els aspectes següents:

- Aconseguir editar-ne un número cada any en el primer trimestre, amb l'objectiu de regularitzar-ne la periodicitat al final de l'actual mandat de la Junta, és a dir, a la primavera del 2011.
- Atorgar llibertat total a la directora per triar les persones del Consell de Redacció, així com per organitzar-ne internament el funcionament (el nombre de membres, la periodicitat de les reunions i les responsabilitats que assumiran els diversos membres).

Àngels Bernal Cercós, l'actual directora de *Lligall*.
10 d'octubre de 2009.

- Facultar la direcció de *Lligall* per proposar una renovació de la revista, tant dels aspectes formals com de contingut i estructura, proposta que caldria que elevés a la Junta Directiva de l'AAC per a la seva aprovació.

També des de la Junta Directiva es va creure imprescindible que els continguts de la revista fossin equilibrats pel que fa als diversos tipus d'aportacions, amb articles teòrics, de debat i amb experiències que apleguin l'ampli ventall dels diferents àmbits de l'arxivística i la gestió documental de Catalunya i dels diversos perfils dels professionals de l'àmbit català. També es va considerar necessari recollir les aportacions i els debats internacionals sobre arxivística i gestió documental.

El passat 14 de juliol es va reunir el nou Consell de Redacció de la revista, integrat per persones de diversos perfils professionals, tant pel que fa a l'abast com al tipus de centres en els quals treballen. En el Consell hi ha bagatges individuals

que recullen experiències diverses, amb un gran nombre d'associats amb una llarga trajectòria professional, i amb professionals procedents de les noves fornades d'arxiviers i gestors documentals. La directora de la revista també ha intentat que l'equip estigui equilibrat pel que fa a la procedència territorial dels seus membres. L'integren les persones del quadre que veieu més avall.

En aquesta primera reunió, el Consell de Redacció va definir els continguts del pròxim número, el 30, va marcar el calendari de publicació i va delimitar els temes que s'hauran de debatre al llarg dels quatre anys de l'encàrrec. L'objectiu és redactar una proposta d'actualització i/o renovació de la revista que reculli els objectius i principis, els continguts i temes, els suports i formats, el disseny, el tipus de patrocini i la promoció.

Arxiver/a	Institució a les quals pertanyen
Àngels Bernal Cercós —Direcció—	ANC · Fons de l'Administració
Núria Casanovas Rementol —Coordinació—	Arxiu Central de PTO
Salvador Cabré Llobet	Arxiu Comarcal de l'Alt Camp (abans: ANC)
Miquel Casademont Donay	Universitat de Girona
Rafel Ginebra Molins	Diputació de Barcelona (arxiver itinerant i també de l'Arxiu Episcopal de Vic)
David Iglesias Franch	Arxiu Municipal de Girona (fons d'imatges)
Antoni Mayans Plujà	Arxiu Comarcal de la Garrotxa
Raimon Nualart Mercadé	Agència Catalana de Certificació
Jordi Piqué Padró	Arxiu Municipal de Tarragona
Ramon Planes Albets	SGAiGD · Patrimoni documental
Montse Pons Mascarilla	Arxiu Municipal de Lleida
Núria Postico Soler	Arxiu Municipal de Barcelona · Districte de Sant Andreu
M. Luz Retuerta Jiménez	AAC – vocal de publicacions i Arxiu Comarcal del Baix Llobregat
Joan Soler Jiménez	Arxiu Municipal de Terrassa

Propera convocatòria d'oposicions al cos d'arxiviers de la Generalitat

—
Josep Conejo
 Vocal de Treball i Estatus Professional

El passat mes de juliol van aparèixer certes informacions al voltant de la propera convocatòria d'oposicions al cos específic d'arxiviers de la Generalitat de Catalunya que provocaren malestar en bona part dels socis i sòcies de l'AAC. La Junta Directiva de l'AAC, tal com ja ha fet en ocasions anteriors, es va posicionar en contra d'alguns punts de la proposta de convocatòria. Les raons d'aquest posicionament van ser les següents:

- El fet que la titulació d'accés a les proves no s'obri a totes les llicenciatures. Actualment, l'arxivística és una disciplina transversal i qualsevol llicenciatura amb el complement de la formació específica en arxivística i gestió documental hauria de tenir cabuda.
- El fet que les tres proves anunciades puguin contenir preguntes sobre la part general del temari. De mantenir-se aquesta situació, l'especificitat del cos d'arxiviers es dilueix, ja que resultaria que hi ha possibilitats d'aprovar amb un gran coneixement de la part general del temari i un mínim coneixement de la part específica de temari.
- La possibilitat de no valorar l'única titulació especialitzada en arxivística i gestió documental, atès que no és una titulació oficial.
- La promoció interna des del cos de diplomats en biblioteconomia cap al cos específic de titulats superior d'arxiviers.

Davant d'aquesta situació, la Junta de l'AAC va portar a terme gestions amb el Departament de Governació i Administracions Públiques i la Direcció

General de Funció Pública, per tal de mostrar-los el nostre desacord amb aquests quatre punts de la convocatòria i per explicar els motius pels quals l'AAC s'oposa a aquesta convocatòria.

Aquestes gestions van culminar amb la reunió celebrada el passat dia 27 de juliol, entre la directora general de Funció Pública, senyora Leonor Alonso, i el president de l'AAC i el vocal de Treball. La directora general va comunicar la retirada del punt més conflictiu de la convocatòria, la promoció interna de 21 places reservades al cos específic de diplomats bibliotecaris, ja que s'ha creat un grup de treball per establir-ne els grups funcionals i creiem que fins que aquest grup no conclou el seu estudi, és precipitat incloure-hi la promoció interna. Cal destacar l'important paper que ha tingut la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental en aquesta presa de decisió.

D'altra banda, també es va comprometre a mantenir, tal com ja s'ha fet en convocatòries anteriors, la valoració de les titulacions especialitzades en arxivística i gestió documental.

Per contra, la Direcció General de Funció Pública manté la seva postura en els altres temes de desacord: titulacions per accedir a aquesta convocatòria i l'aparició del temari general a les tres proves. Atenent als seus objectius fundacionals, l'AAC continuarà amatent davant de les convocatòries públiques de places d'arxiver, per defensar la figura del professional de l'arxiu i la gestió documental.

InterPARES 3 Project 5th International Summit (Rio de Janeiro) Arquivo Nacional, Brasil

30 de setembre – 2 d'octubre
de 2009

Miquel Serra
Vocal de Recerca i Noves
Tecnologies

El grup de treball d'InterPARES 3 Project (IP3) de l'AAC va participar en una nova cimera de l'International TEAM d'IP3, que es va celebrar els dies 30 de setembre i 1 i 2 d'octubre a la ciutat de Rio de Janeiro (Brasil), als Arxius Nacionals. En aquesta cimera el coordinador del grup de treball de l'AAC va presentar i sotmetre a valoració a la directora, la Dra. Luciana Duranti; al coordinador, el Sr. Randy Preston, i a la resta de membres de l'International TEAM d'IP3 els informes següents: a) Recerca i activitats del TEAM català (juny-setembre); b) Terminologia, primera remesa: qüestions plantejades i solucions; c) Estat de la recerca del cas d'estudi sobre preservació digital del Registre General d'Entrades i Sortides, i d) Web del grup de treball d'IP3 de l'AAC. Els temes tractats a les reunions de la cimera varen ser els següents: l'estat de la recerca en general i dels treballs sobre la terminologia, els nous estudis generals, les properes activitats de disseminació del Projecte, els nous recursos web d'estudis generals, l'agenda de l'any vinent 2010 (temes tractats per la ponent Dra. Luciana Duranti); l'estat de traducció del web (tractat pel ponent Randy Preston). Com a estudis generals i estudis concrets, s'hi van presentar els treballs següents: Terminologia (TEAM Brasil, TEAM Itàlia, TEAM Català); Repositoris digitals segurs (TEAM Corea); Captura i preservació de documents electrònics en webs docents (TEAM Singapur), i captació i

Participants del grup InterPARES 3 a la cimera de Rio de Janeiro. 2009

preservació digital dels llistats de nòmina i actes de qualificacions acadèmiques de la Universitat UNICAMP (TEAM Brasil).

Com a recurs al web d'InterPARES 3 Project podeu trobar la versió final dels estudis generals d'IP3 sobre manteniment i preservació de correus electrònics, revisió de projectes sobre preservació digital, i bibliografia sobre estàndards internacionals i nacionals canadencs de gestió i preservació de documentació electrònica (http://www.interpares.org/ip3/ip3_general_studies.cfm).

Per obtenir qualsevol aclariment i informació, tant del grup de treball de l'AAC com del Projecte InterPARES 3, si us plau poseu-vos en contacte amb el vocal de Recerca i Noves Tecnologies de l'AAC, Miquel Serra, a través del formulari [sol·licitud d'informació] del web de l'AAC (<http://www.arxiv.org/com/cat/contacte.asp>)

Notícies

La CITRA a Malta: del 17 al 21 de novembre de 2009

Joan Boadas
Vocal de Relacions
Internacionals

Imaginar l'Arxiver del Segle XXI: Noves Estratègies d'Educació i Formació serà el tema a debatre en la propera CITRA convocada a l'illa de Malta. En el programa elaborat es fa esment dels canvis que està vivint i viurà en el futur la nostra professió, i de la necessitat d'adaptar-nos-hi si volem donar resposta a la creixent diversitat d'usuaris: ciutadania, analistes polítics, empreses, investigadors acadèmics en moltes disciplines, advocats, auditors, genealogistes, etc.

Per aquest motiu la formació professional és un dels objectius estratègics de l'ICA per al període 2008-2011. La CITRA d'enguany ha d'ajudar a estructurar aquesta reflexió i hauria d'aportar noves idees i pistes a seguir per tal de desenvolupar el programa de formació de l'ICA que hauria de poder

donar resposta a les necessitats i expectatives dels seus membres.

El programa s'estructurarà a partir de quatre sessions plenàries (Què esperen els *e-ocupadors* dels arxivistes d'avui?; Formació i educació. Què tenim i què es necessita?; El desenvolupament de nous plans d'estudis i programes de formació per a afrontar els reptes de la professió moderna; Educació arxivística. La nostra visió per al segle XXI) i dotze sessions paral·leles.

El president de l'AAC i el vocal de Relacions Internacionals participaran en dues de les taules rodones proposades.

Declaració de Córdoba

Amb motiu de la celebració del Dia de l'Arxiver Argentí, i en el marc del I Foro Internacional de Evaluación de Documentos, que va tenir lloc els dies 26, 27 i 28 d'agost de 2009 al Centro de Producción e Investigación en Artes de la Facultat de Filosofia i Humanitats de la Universitat Nacional de Córdoba, arxivistes d'Argentina, Brasil, Colòmbia, Costa Rica, Espanya, Perú i Uruguai van redactar la **Declaració de Córdoba**, un document que, d'una banda, constata un seguit de deficiències i de riscos a què està

sotmès el patrimoni documental, tant l'històric com el que es genera en l'actualitat, la manca de professionals arxivistes i la insuficiència d'instal·lacions d'arxiu, i de l'altra, proposa un seguit d'actuacions com l'avenç de la formació universitària en matèria d'arxiu, la construcció de nous centres i la millora dels que ja hi ha i la creació de nous llocs de treball. El text complet de la Declaració el podeu consultar al web de l'AAC (www.arxiv.org), a l'apartat *Notícies*.

De l'arxiu a l'arxiver

Ricarda Márquez Rubio

Responsable de l'Arxiu Central Administratiu del Departament de Justícia

Quan em van proposar d'escriure el text d'aquesta secció, em va agradar la idea de fer un resum de la meva trajectòria professional, però, un cop m'hi he posat, he vist que no ha estat tan fàcil com em pensava.

Primer de tot, voldria dir que els meus coneixements sobre arxius mentre estudiava la llicenciatura de Geografia i Història eren escassos, vaig consultar alguns fons de l'Arxiu Municipal de Puigcerdà i poc més. Allà hi havia en Sebastià Bosom –per a ell el meu record des d'aquestes línies–, que treballava a consciència pel reconeixement de la funció d'aquell arxiu.

En acabar la carrera vaig fer una selecció d'entitats relacionades amb la història contemporània amb la intenció d'oferir-me com a "col·laboradora", és a dir, per fer pràctiques sense cobrar. Un seguit de visites em van portar a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC). Era a finals de l'any 1985. Pocs mesos després, el director de l'ANC, el senyor Casimir Martí, em va oferir anar a l'arxiu de l'empresa pública ADIGSA, que necessitava personal per fer l'organització i descripció del fons d'habitatges que havia rebut amb els traspassos de competències d'aquesta matèria. Seguint les instruccions de Conxa Díaz, aleshores responsable de l'Arxiu, els expedients que arribaven en piles i piles de caixes de trasllats eren classificats, ordenats, descrits i instal·lats en capses i prestatgeries. Passat un any vaig tornar a l'ANC i vaig coincidir amb altres companys que també estaven "col·laborant". Va ser un període entranyable i enriquidor perquè la necessitat d'aprendre ens portava a introduir-nos amb certa urgència en el món teòric i pràctic de l'arxivística –molts d'aquells col·laboradors ara són grans professionals–. I ja amb contractes de treball no habituals del Departament de Cultura, vaig començar a organitzar i inventariar el fons de la Junta Provincial d'Assistència Social, que comprenia els anys 1874-1977.

A finals de 1988, després d'una breu col·laboració a l'Arxiu Central Administratiu del Departament de Comerç, Consum i Turisme, vaig entrar al Departament de Justícia per posar en funcionament l'Arxiu Central (fins aleshores una persona tècnica, amb coneixements d'arxivística, s'havia encarregat de l'arxiu del Conseller i de la Secretària General, però no de la resta d'òrgans i unitats).

En aquells moments, les poques persones que tre-

ballaven en els arxius centrals administratius eren referents obligats abans d'iniciar qualsevol actuació i, gràcies a les seves aportacions i a altres recursos que hi havia en aquella etapa inicial de formació teòrica i pràctica sobre els arxius, vaig disposar d'una metodologia de treball bàsica que em va ser de gran utilitat. Durant un any vaig conèixer i estudiar les unitats administratives i la documentació que generaven perquè estaven adequant i equipant el que havia de ser l'Arxiu Central. Un cop enllestit s'hi van transferir les primeres 500 capses de documentació semiactiva que hi havia. Avui rebem unes 5.000 capses anuals (gairebé la meitat corresponen a una sola unitat) i gestionem cinc dipòsits.

Els anys següents van ser de molta activitat. D'una banda, a partir de 1990, des del Servei d'Arxius es va iniciar la coordinació dels responsables dels arxius centrals, que cada vegada eren més, es va començar a elaborar el primer quadre de classificació interdepartamental en què participàvem, es dissenyava el sistema informàtic SIGEDA, començava a funcionar la CNATD de la qual vaig ser vocal des de 1992 fins a mitjans any 1997, etc. D'altra banda, s'iniciava el funcionament de l'Arxiu Central, però, alhora coordinava els arxivers de l'àmbit judicial, que es van incorporar a partir de 1991, i també donava suport o assessorava les actuacions puntuals que es feien en els arxius dels centres penitenciaris i als serveis territorials, fins que van funcionar els arxius centrals del territori corresponent.

El període entre 1991 i principis de 2001 va ser un període molt intens, es treballava per disposar de directrius tècniques, d'eines i dels mecanismes necessaris per a implantar el sistema de gestió de la documentació, per formar el personal, etc. En l'àmbit judicial es va avançar bastant –molts dels companys també són avui grans professionals–. En aquell període vaig donar alguna classe en els màsters d'Arxivística i vaig dirigir alguns dels treballs finals relacionats amb els arxius judicials.

A principis de 2001 vaig deixar la coordinació dels arxius judicials i vaig centrar la meua activitat en els altres àmbits. El Departament, com d'altres, ha tingut i té un procés de creixement progressiu, en tots els sentits, que comporta canvis freqüents de l'estructura orgànica i l'evolució constant d'eines de treball, fins a arribar al desenvolupament actual de les noves tecnologies. Immersa en aquest context, reconec que he tingut temporades de tot tipus, de bones i de no tan bones, i el que les ha condicionat és, sobretot, el suport o l'impuls que puguin donar, o no, els diferents superiors jeràrquics a la feina que es fa o que s'ha de fer.

Per acabar, considero que s'ha fet molt en alguns àmbits i que s'ha avançat en d'altres, però queda molt per fer i per millorar. Trobo certs paral·lelismes entre aquella primera etapa dels meus inicis al Departament i aquests darrers anys, perquè són moments de molta activitat i de molts canvis, però, com aleshores, tinc la sort d'estar envoltada d'un bon equip de treball per continuar avançant.

Els arxivers fora de Catalunya

Alfonso Díaz Rodríguez

Arxiver del Govern d'Astúries

Tot i que és inversemblant, per a Alfonso Díaz el més important d'aquesta professió no són els documents, sinó –i aquest objecte de l'arxivística ho té molt clar–, el nombre d'amics que ha fet en els últims vint-i-dos anys, entre altres M. Luz Retuerta, qui des de la seva actual responsabilitat a l'Associació d'Arxivers de Catalunya l'ha embrancat en aquesta aventura.

Mai no va pensar a dedicar-se professionalment al món de l'administració i la gestió de documents, entre altres coses perquè, com succeeix encara ara, fora dels límits de la professió socialment ningú no sap amb certesa què és un arxiver, ni quina és exactament la feina que fa. Els seus primers contactes amb els documents havien estat com a usuari de l'arxiu en la seva etapa de formació a la Universitat d'Oviedo, on des del Departament d'Història Moderna la Dra. Carmen Ansón Calvo sempre insistia en la idea que un historiador que no hagués tocat un document era com un metge que mai no hagués vist un mort.

Malgrat això, a dia d'avui, també afirma que no hagués pogut triar millor professió. Si en una balança pesessin les decepcions i les satisfaccions al llarg d'aquests anys, ha estat un professional afortunat, ja que les fites aconseguides i les satisfaccions pesen més que les decepcions, potser perquè aquestes últimes són menys, s'obliden aviat i se n'aprèn molt.

Hem de dir que va començar la seva trajectòria professional fent voltes, ja que l'havien convocat per a una entrevista de feina a l'Ajuntament de Mieres (Astúries), on la Corporació municipal havia decidit rehabilitar la plaça d'arxiver municipal que, amb aquesta funció, feia aproximadament 45 anys que estava vacant, i afirma que va començar "girant" perquè durant trenta-cinc minuts va fer voltes al voltant de l'edifici de l'Ajuntament sense saber si anar a l'entrevista prevista, ja que la formació en Arxivística que constava en el programa de l'assignatura de Paleografia i Diplomàtica de la Universitat, havia estat pobra, molt pobra en continguts, i per tant, en certa mesura li feia por la responsabilitat de no saber ben bé com abordar la feina de manera pràctica. Finalment, va arribar a la conclusió que hi havia més candidats per ocupar el lloc esmentat, que les seves possibilitats eren mínimes, i que a més el seu destí per tradició familiar era la docència, tot i així després s'hi va llençar, i fins avui.

Aquella etapa que va durar dotze anys fou una etapa de formació i d'aconseguir els primers resultats. Van ser anys d'aprenentatge, d'adquisició de cultura i terminologia, de veure què es feia en altres ajuntaments, d'intentar d'una manera lògica aplegar totes les peces d'un trencaclosques, i això d'acord amb una metodologia arxivística ortodoxa. Llavors ni se li passava pel cap plantejar-se qualsevol actitud crítica en relació amb la literatura arxivística en ús.

Com ha canviat la vida! actualment manté una teràpia electrònica amb Antonia Heredia sobre el *principi de provenença i la creació dels documents*.

D'aquesta etapa destaca quelcom que li van ensenyar i del que avui dia està absolutament convençut. Li van ensenyar per a què serveix un arxiu, i quina és la funció que ha d'assumir l'arxiver. I no li ho va ensenyar la migrada literatura arxivística a què tenia accés durant aquells anys: el *Manual de Archivística* de Antonia Heredia, el *Manual de Archivos Municipales* de Vicenta Cortés, els manuals de Carmela Pescador, les fotocòpies d'alguns manuals i articles d'arxivística francesa i els treballs que van començar a publicar el Grup de Treball d'Arxius Municipals de Madrid, sinó que li ho va ensenyar la ciutadania de Mieres, un municipi de cinturó roig d'Astúries, els ciutadans del qual incessantment reclamaven tot tipus de drets, objectius i subjectius, davant l'Administració municipal, cosa que feia necessari acreditar mitjançant testimonis escrits, actualment evidències, i sempre documents, els drets tant dels veïns del municipi com de la mateixa institució municipal. Sol·licitaven documents concrets, proves documentals sobre accions concretes. Ho recorda com un moment de desconcert. La literatura arxivística parlava de guies, inventaris i catàlegs, com a instruments que permetien respondre a les necessitats de recuperació de documents i informació, a partir del *principi de provenença* i l'*ordre natural dels documents*, i els ciutadans, tossuts que tossuts, parlaven de tot allò que és concret. No servia oferir un inventari a l'ús i 30 metres lineals de documents perquè el ciutadà s'entretingués investigant el seu cas. On són els investigadors? Per què fem aquests instruments de descripció i actualitzem els que hem heretat? Llavors, en aquell moment, es van crear les dues primeres persones que d'una manera pràctica li van transmetre el seu coneixement: Ana María Herrero Montero, arxivera de l'Ajuntament d'Oviedo, i Julia Maria Rodríguez Barredo, arxivera de l'Ajuntament d'Alcobendas, cap de les dues han deixat de treballar durant tots aquests anys.

Un fet importat que cal destacar d'aquest període fou la invitació el 1992 per participar a la *Mesa de Trabajo de Archivos de la Administración Local*, que en aquella ocasió se celebrava a Getxo, i va ser sens dubte un fet important, perquè en aquells moments iniciàtics aquesta circumstància produeix un canvi radical en la forma de veure i abordar els problemes, de treballar, passant de la teoria a la pràctica. Aquesta ha estat, sens dubte, la millor escola arxivística que ha rebut, i que a dia d'avui encara rep. La *Mesa de Trabajo* ha esdevingut, a més d'un fòrum sòlid de treball, un lloc de trobada entre professionals que, a més, han acabant sent amics: Boadas, García Pita, Heredia, Cruz Mundet, Herrero, González Duque, Rey de la Peña... i tants altres.

Aquest període d'activitat a l'Administració local es va interrompre quan a finals de l'any 2000 es va incorporar com a arxiver al Servei d'Arxius Administratius i Documentació de l'Administració del Principat d'Astúries. L'Arxiu Municipal de Mieres tenia en aquells moments instal·lacions noves, els fons identificats i una planificació descriptiva. S'havia

fet el primer taller de digitalització de documents i un conveni amb l'Hospital Comarcal per administrar les històries clíniques des de l'àmbit públic. El servei disposava de dotze professionals que tenien el repte de dirigir la implantació del primer Sistema Municipal de Gestió d'Arxius.

Ja a l'Administració autonòmica, passa a dirigir la implantació del Sistema d'Informació i Gestió d'Arxius (SIGLA), sistema que formava part de les línies estratègiques de modernització de l'Administració, juntament amb els processos administratius i l'atenció a la ciutadania. D'aquesta etapa, que li ha exigint una àmplia base de coneixement arxivístic, es destaca des del punt de vista professional la seva l'obertura cap a altres móns de coneixement que, sense ser arxivístics, convergeixen amb les necessitats d'administració de documents a les organitzacions.

Els arxiviers no han de treballar cap endins, sinó que ho han de fer cap enfora. Els instruments de treball dels arxius no han de ser coneguts només

pels mateixos arxiviers, sinó que l'organització i la ciutadania ha d'utilitzar-los en resposta als seus propis interessos. Els llenguatges tècnics han de restar dins l'arxiu, però cap enfora cal utilitzar un llenguatge natural i amigable que pugui ser entès per la resta d'individus que tinguin necessitat d'interactuar amb l'arxiu.

Actualment forma part de l'equip docent del *Mestratge de Gestió de Documents i Administració d'Arxius* a la Universitat Internacional d'Andalusia, i del *Curs d'Especialització E-Administració i Gestió de Documents* de la Fundació Asmoz i la Universitat del País Basc.

Igualment, ha participat com a docent en el Postgrau de Documents Electrònics de l'Escola Superior d'Arxivística de Catalunya, i col·labora amb la Universitat Simón Bolívar de Veneçuela en la definició del seu sistema d'administració de documents.

En definitiva, com es deia al començament d'aquestes ratlles, *no podria haver triat millor professió.*

Pautes de conservació / fongs i lepismes

La conservació de fons filmics al Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI)

Joan Boadas i Raset
David Iglésias i Franch

La singularitat dels fons filmics com a documentació d'arxiu els ha convertit en un material valuós i molt apreciat tant pels arxiviers com pels usuaris. No obstant això, la custòdia de pel·lícules implica un compromís de conservació que requereix importants mesures preventives. La inestabilitat química dels materials els fa especialment vulnerables i per això es necessita disposar d'unes instal·lacions adequades i d'uns materials de protecció estables i neutres.

El Centre de Recerca i Difusió de la Imatge de l'Ajuntament de Girona compta amb 900 pel·lícules cinematogràfiques, a més d'altre material audiovisual (6.000 hores de vídeo i 900 hores de so). El compromís de custodiar la documentació audiovisual i fotogràfica va impulsar el 1999 la creació d'unes instal·lacions adequades a aquests materials i, dos anys després, es van publicar les bases metodològiques per a la seva gestió, on es recullen els criteris de conservació.

Les instal·lacions. La creació d'unes instal·lacions adequades per als materials filmics suposa valorar els elements que cal tenir en compte i, per tant, es fa necessària una planificació metòdica i a consciència. Cal centrar-se principalment en les condicions ambientals i la llum, però també són importants altres aspectes com la ventilació, les pintures, la

qualitat i la naturalesa dels materials de construcció, etc.

En aquest sentit, els dipòsits del CRDI compleixen els requisits indispensables per a les bones pràctiques de conservació, malgrat la poca idoneïtat de la seva ubicació. Es troben en el primer pis d'un convent del segle XVIII, al Barri Vell de la ciutat (caracteritzat per carrers estrets i humits), amb orientació est i unes temperatures que oscil·len entre els 40°C a l'estiu i per sota dels 0°C a l'hivern. D'entrada, doncs, la situació no és del tot favorable, però les mesures adoptades han permès superar els contratemps inicials.

Els locals són àrees estanques amb petites obertures segellades degudament amb vidre. Per tant, la presència de llum natural és escassa, fet que evita en bona part el problema dels UV. Pel que fa a la il·luminació, les sales compten amb fluorescents protegits amb filtres que minimitzen els efectes de l'UV. A més, el sistema està regulat amb cèl·lules fotoelèctriques que condicionen la il·luminació de l'espai a la presència de persones.

L'aspecte clau de la conservació està en les condicions ambientals, és a dir, en el control de la temperatura i la humitat. Per als suports basats en nitrats, acetats i polièster, hi ha un dipòsit a 12°C i 40% RH. Aquestes condicions, del tot estables, s'aconse-

Instal·lacions del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge. Ajuntament de Girona, CRDI. (fotògraf: J.M. Oliveras)

gueixen gràcies al funcionament ininterromput dels aparells de refrigeració i deshumidificació instal·lats en aquest espai. Periòdicament es fa una interpretació de les dades que provenen de la lectura feta amb un aparell *data logger*, fet que permet controlar amb precisió qualsevol variació.

Quant als materials que formen part de l'equipament són tots de naturalesa ignífuga i compleixen amb les normes bàsiques contra els incendis. Les pintures són de tipus acrílic i el paviment consta d'un revestiment antipols. El mobiliari està format per armaris mòbils compactes d'alumini anoditzat. Les prestatgeries estan disposades de tal manera que permetin la ventilació i, per aquest motiu, també es deixa una distància respecte al sostre. La primera prestatgeria es troba a 10 cm del terra, per tal d'evitar la humitat.

Es pot dir, doncs, que la instal·lació compleix les exigències específiques per a la conservació d'aquests materials.

La protecció íntima dels materials. Disposar d'uns equipaments adequats és, com s'ha dit, una condició indispensable per garantir la pervivència dels films, però no podem obviar la importància que tenen els materials de protecció íntima normalitzats, ja que estan en contacte directe amb els originals. Aquests materials han de ser adequats a suports i morfologies, però cal tenir en compte que hi ha diverses opcions amb importants diferències de costos. El criteri principal a l'hora de seleccionar-los és la seva qualitat, encara que s'ha de tenir en compte també el nombre de documents que cal instal·lar, les possibilitats de manipulació, les opcions de ventilació i també els recursos econòmics disponibles. La qüestió és racionalitzar el procés per tal de poder completar una

instal·lació que, malgrat prioritzar determinats documents, compregui la totalitat de l'arxiu.

Les pel·lícules cinematogràfiques vénen instal·lades d'origen en capsos metàl·liques que sovint presenten nivells importants d'oxidació. Aleshores, se substitueixen aquestes capsos per altres de polietilè de conservació. No obstant això, es conserven algunes mostres de les capsos originals. El procés de substitució es fa en paral·lel al telecine de la pel·lícula. Un cop finalitzat el procés, els originals es col·loquen en el dipòsit corresponent, mentre que el màster Betacam digital resultant del telecine passa a un dipòsit condicionat per al material vídeo. També es crea una còpia en DVD per a la consulta presencial i una recodificació al format WMV per tal de fer accessible la pel·lícula a través del catàleg web. La intervenció sobre els originals es limita a la monitorització de dipòsits, que es fa cada cinc anys per tal de valorar-ne l'estat de conservació.

Per concloure. En aquest text hem volgut explicar les condicions de conservació del material cinematogràfic al CRDI, centrant-nos en els dos factors més decisius: les instal·lacions i els materials de protecció íntima. Les solucions adoptades són genèriques, però preses amb rigor i validades per especialistes en conservació. En tot cas, aquest manifest pragmatisme és un bon exemple d'una actuació possibilista portada a terme amb criteri professional. No podem oblidar que la pervivència del material fílmic depèn en bona part de l'encert en les nostres decisions i que, en aquest sentit, es compta a hores d'ara amb una literatura científica important i amb una experiència prou significativa que poden guiar l'actuació dels arxius en aquesta matèria.

HORARI D'ATENCIÓ

Suport administratiu:

Maria FUNÉS
Dilluns i dijous: de 15 a 19 h
Dimarts, dimecres i divendres:
de 9 a 15 h

COMPOSICIÓ DE LA JUNTA

President:

Joan Antoni JIMÉNEZ,
jjimenez@catsalut.cat

Vicepresidenta:

Patricia LLOVERAS,
patricia.lloveras@gencat.cat

Vocal de Secretaria:

Albert VILLARÓ,
avillaro@aj-laseu.net

Vocal de Tresoreria:

Ana PAZOS,
apazos@gencat.cat

Vocal de Relacions Internacionals:

Joan BOADAS,
jboadas@ajgirona.org

Vocal de Recerca i Noves Tecnologies:

Miquel SERRA,
miquel.serra@udg.edu

Vocal de Treball i Estatus Professional:

Josep CONEJO,
jcmuntada@gmail.com

Vocal de Formació i Activitats:

Carme GARCÍA,
carmegarciaf@gmail.com

Vocal de Relacions Institucionals:

Marc TAXONERA,
biblioteca@abmontserrat.es

Vocal de Projectió Professional i

Difusió:

Coia ESCODA,
arxiu@porttarragona.cat

Vocal de Publicacions:

M. Luz RETUERTA,
luz.retuerta@gmail.com

La Junta informa

Sessió 7/2009, de 9 de juliol

- Atorgar poders al president de l'Associació per interposar, si escau, recurs contenciós administratiu contra el procés de convocatòria d'oposicions per al cos superior d'arxiviers.
- Nomenar en representació de l'Associació d'Arxiviers de Catalunya en el tribunal per a les proves selectives per cobrir una plaça de TMAE per al Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de l'Ajuntament de Girona al Sr. Miquel Serra Fernández, arxiver de la Unitat de Gestió Documental, Arxiu i Registre de la Universitat de Girona (com a titular) i al Sr. Josep Conejo Muntada, arxiver de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat (com a suplent).
- Nomenar Àngels Bernal (ANC) directora de *Lligall*, i nomenar també el seu Consell de Redacció: Joan Soler (Arxiu Municipal de Terrassa), Núria Postico Soler (Arxiu del Districte de Sant Andreu); Montse Pons (Arxiu Municipal de Lleida); Ramon Planes (SGAiD - Patrimoni Documental); Jordi Piqué (Arxiu Municipal de Tarragona); Raimon Nualart (Agència Catalana de Certificació); Antoni Mayans (Arxiu

Comarcal de la Garrotxa); David Iglesias (Arxiu Municipal de Girona); Rafael Ginebra (Diputació de Barcelona); Núria Casanovas (Arxiu Central de PTOPI); Miquel Casademont (Universitat de Girona); Salvador Cabré (Arxiu Comarcal de l'Alt Camp) i Luz Retuerta (Arxiu Comarcal del Baix Llobregat). S'agraeix molt especialment la dedicació dels membres sortints del Consell.

- Contractar l'empresa Curry Sauce per publicar el tríptic de presentació i difusió de l'AAC.

Moviments de socis

Altes

Socis institucionals: Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany, Sistemes de Gestió Ambiental.

Socis adherits: Valle CRUZ FOLCH

Estudiants: Scherezade BERMEJO BARBA, Sarai DELGADO MONTORO, Rubén FANECAS SORIA, Albert PUJADAS I ALEX, Jordi VALLS CLUA.

Baixes

Socis institucionals: Arxiu Municipal del Districte de l'Eixample.

Canvi de condició

D'adherits a numeraris: Gemma BLASCO FRANCH